

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: שמיטה (ה)

ההפטרה: "רוני עקרה" (ישעיה נד)

ב בחשון תשפ"ב 1394 (שנה כז')

פרשת נז

"ויהי המבול ארבעים יום על הארץ..." (י, י)

מובא בגמרא זבחים (ק"ג): רבי יוחנן סובר שלא היה המבול בארץ ישראל, מ"מ יושבי הארץ והחיות מתו מהחום הרב של המבול. רואים אנו את ייחודיותה של ארץ ישראל שעליה נאמר (דברים יא, יב): "ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלוקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה". וייחודיות זו באה לידי ביטוי גם בשנת השמיטה מצוה שייחודית רק לארץ ישראל. שכל החקלאים השומרים אותה זוכים ליבול פי 3 משנה רגילה, זוהי ברכתה של ארץ ישראל ליהודים היושבים בה ועושים רצונו יתברך.

"ויחל נז איש האדמה ויטע כרם" (ט, כ)

נח יוצא מהתיבה לאחר המבול ומוצא עולם חרב ושמם. הפעולה הראשונה שהוא עושה נוטע כרם ולמה? היות ולאחר המבול התגברה מידת הרחמים והחסד בעולם ע"י הקב"ה לבנותו כמקדם ולכוננו עד מלואו שכתוב: "לא אוסיף לקלל עוד את האדמה", ולכן העסק הראשון שהתחיל נח לעסוק בו התברך והצליח. (תורת הפרשה)

נמצאים אנו בשנת השמיטה בה אנו נדרשים בציווי אלוקי לא לעבד את האדמה ולהשאירה בשיממונה והעושים כן יזכו לברכה שמימית ולפרנסה ברווח כנגד כל הגיון שכלי. כפי שהגאון הרב חיים קנייבסקי שליט"א הבטיח לשומרי שמיטה שלא יחסר להם כסף. וגם המקפידים לקנות מחנויות שמיטה יזכו לראות עין בעין בטוב השם יתברך.

הרבנית והתפוח

מעשה שהיה

בביתה של רבנית אחת הייתה עובדת רומניה. בוקר אחד היא הודיעה במפתיע לרבנית שהיא נאלצת לחזור לארץ מולדתה ולכן היא מפסיקה ממחר לעבוד. שמעה הרבנית וביקשה להעניק לה דבר מה עבור עבודתה, חיפשה ולא מצאה עד שראתה על השולחן תפוח, עטפה אותו יפה והגישה אותו לעובדת כתמורה, שכן ערכו של תפוח ברומניה לא יסולא בפז....

לאחר שנפרדה ממנה העובדת, הגיע הרב הביתה. סיפרה לו הרבנית כמשיחה לפי תומה על הודעתה של העוזרת ועל התפוח שהעניקה לה במתנה.

נחרד הרב ואמר: "הכיצד רעייתי נתת לה את התפוח? הרי שנת שמיטה היא, ויש איסור לתת לגוי פירות שמיטה?!", "מה אעשה עתה?", שאלה הרבנית, "צריך לרוץ אחריה ולקחת ממנה את התפוח", השיב הרב.

יצאה הרבנית מהבית ולאחר כברת דרך לא קטנה מצאה את העובדת ליד תחנת האוטובוסים. בדיוק באותו הרגע הגיע האוטובוס, הרבנית סימנה לה בידה שיש לה דבר מה לומר אך זו עשתה את עצמה כאינה רואה ואינה שומעת ועלתה לאוטובוס. עלתה הרבנית אף היא

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 6:17-6:10 * סוף זמן ק"ש 8:57-8:59

יציאת שבת: 7:27

יציאת שבת: 6:47

כניסת שבת: 5:57

לאוטובוס כדי להוציא מיד העובדת את התפוח.

כשראתה העובדת את הרבנית מתקרבת לעברה עשתה תנועה של "כניעה" ואמרה: "אל תעשי לי מאומה, אחזיר לך הכל". היא הכניסה את ידה לתיק שלפה משם את כל תכשיטיה של הרבנית.... למרות ההפתעה הגדולה שאחזה ברבנית, היא לא הרפתה מן התפוח וביקשה ממנה שתחזיר לה אותו, ורק לאחר מכן התפנתה לקלוט את מה שאירע לה ואת גודל הנס שהתרחש עימה, שלולא ההקפדה על הלכות שביעית והמרדף שניהלה אחרי העובדת, היו נגנבים ממנה התכשיטים היקרים שעברו במשפחה מדור לדור. (עלינו לשבח)

מעשה שהיה

ברכת השמיטה לשומריה

בשנת השמיטה תשע"ה, התקבלה החלטה בגופי הבטחון בישראל לצרור

תוצרת חקלאית של שמיטה למהדרין ככל האפשר והדבר גרם קידוש ה' גדול.

אחד הרבנים האחראים על נושאי הכשרות שלח לגאון רבי שנאור זלמן רווח שליט"א ראש המכון למצוות התלויות בארץ מכתב וזה לשונו: "לכבוד הרב רווח שליט"א, שנה טובה ומבורכת, קיימנו היום סיור בין המגדלים שחתמו על הסכם "אוצר בית דין", רובם ככולם מצויים בעוטף עזה, אחד המגדלים, סיפר לי את הדברים הבאים בזו הלשון:

"בעבר הייתי חקלאי ובמקביל היה לי גם בית אריזה. לפני 3 שנים פשטתי רגל והפסקתי להפעיל את בית האריזה שלי. גם אבי שעסק שנים רבות בחקלאות, פשט רגל לפני מספר שנים והעסק החקלאי שלו הפסיק לפעול. אין מה לעשות, החקלאות היא לא מקצוע פשוט וקשה מאד לחיות מחקלאות יהודית בארץ ישראל.

ניסיתי בשנתיים האחרונות להתחיל מחדש ולגדל ירקות בהיקפים קטנים מבעבר, אך עדיין לא היה לי קל לגמור את החודש ולפרנס את משפחתי.

לפני כחצי שנה, פנו אלי והציעו לי להשתתף ב"אוצר בית דין" עבור צה"ל.

ישבתי למעלה מ-6 שעות במושב בית עוזיאל ושמעתי מאנשיו של הרב רווח מהו אוצר בית דין? ומהן המשמעויות שלהן על פי ההלכה.

המשמעות המרכזית מבחינתי היא, שבשנה זו השכר שלי מובטח. נכון, לא אוכל להתעשר מכך אבל יהיה לי מספיק כסף כדי להמשיך ולהתחזק את המערכת שלי, את החממות, את התשלום לפועלים התיאלנדים, את הוצאות הרכב וכו'.

ברור לי שההיקפים של "אוצר בית דין" יביאו לכך שאעבוד פחות.

אומר לך בכנות, אשתי שמחה על כך יותר ממני. יש לי 4 ילדים ובשנים הקודמות פשוט לא ראיתי אותם. הייתי עובד סביב השעון גם בשבתות ובחגים ופשוט לא הייתה לי משפחה, עכשיו העבודה שלי נעשית ברוגע והתחייבתי לבית הדין שלא אעבוד בשבת ובחג, כך אוכל לחזור לחיק המשפחה. לאחרונה התחלנו גם לעשות קידוש בבית, כי אשתי באה מבית מסורתי ואנו מבינים את הקשר בין השמיטה והשבת. בקיצור, שנת השמיטה לימדה אותי לעבוד נורמלי ובלי להשתולל".

הגאון הרב שנאור רווח שליט"א אחז את המכתב בידו והתרגש עד דמעות. הנה חקלאי יהודי שניסה לעבוד את האדמה בארץ ישראל לפרנס את משפחתו אך ללא הצלחה, וכעת דווקא בזכות הצטרפותו ל"אוצר בית דין". הוא אינו עובד יותר בשבתות ובני משפחתו קיבלו אבא חדש, רגוע ושלוו שעושה קידוש כליל שבת. יושב עם הילדים שומע אותם ומשחק איתם, כיוון שהוא הבין שמי שמקיים את רצון הקב"ה רק מרוויח! משכורת מסודרת בפחות שעות עבודה וברכה בעמלו מבלי לפשוט עוד רגל, זוהי ברכת השמיטה לשומריה!! (אתר השמיטה של ישראל)

- א. השנה, שנת תשפ"ב הינה שנת שמיטה (סבילי שביעית לגר"ס רווח). בכלל מצוות השמיטה היא שביתת הארץ - שפירושה לשבות מעבודות הקרקע ועבודת האילן (עצים וצמחיה) בשנה זו. שמיטת פירות - בעלי מטעים צריכים להפקיר את הפירות שתוציא האדמה בשנה זו והפירות קדושים בקדושת שביעית. מצוות אלו נוהגות רק בארץ ישראל [המקראית] ובאדמות של יהודים (והרמבם הל' שמיטה ויובל פ"א ה"א, ופ"ד ס"ה, וילקו"י שביעית להשל"ז יצחק יוסף פ"ד ס"א).
- ב. הרבנות הראשית דואגת למכירת האדמות החקלאיות בארץ ישראל (השייכות ליהודים) לגוי. ובאופן זה יהיה מותר ליהודי לעבוד בקרקע זו ולעשות את כל המלאכות הקשורות בה כבכל שנה שהרי היא שייכת לגוי [וכל זה מעיקר הדין, אך מהיות טוב שמלאכות דאורייתא של שביעית יעשו ע"י גוי (שהם: זריעה, קצירה, זמירה ובצירה) (ילקוט יוסף פ"ה ס"ג)] - לדבר זה קוראים "היתר מכירה". ויש שסומכים על "היתר מכירה" זה כדי לקנות בשווקים החופשיים פירות וירקות כרגיל שהרי הפירות וירקות מגיעים מאדמות של "היתר מכירה" (ילקוט יוסף ס"ג).
- ג. מן הראוי והנכון לכל הירא וחרד לדבר ה' לקנות פירות וירקות בשנת השמיטה אך ורק מחנויות שומרי שמיטה, שאינם מסתמכים על "היתר המכירה", מאחר שכיום אין כ"כ שעת דחק לסמוך על היתר זה.
- ובפרט שבזמננו הדבר אפשרי בנקל, וכבר קראו חז"ל לשומרי שביעית: "גיבורי כוח עושי דברו". לשמור בהם כל דיני השמיטה ולא להזדקק ל"היתר מכירה".
- [אמנם גם כיום הרבנות נזקקת לעשות את "היתר המכירה" כדי להציל עם רב הגרים בארץ ישראל, שלא כולם מקפידים לשמור על דיני שביעית. ובפרט אלפי חקלאים שבשבי"לם הדבר עדיין נחשב בגדר שעת הדחק, ורוב היצור נועד ליצוא, ובלי "היתר מכירה" רוב המגזר החקלאי לא יוכל לייצא, ועל מנת לא להכשיל את הרבים הרבנות עושה גם כיום את "היתר המכירה"] (ילקוט יוסף פ"ה ס"א).
- ד. הסומכים על "היתר מכירה" וקונים מהשווקים כרגיל צריכים להפריש תרומות ומעשרות כרגיל בלי ברכה [מאחר וגמר המלאכה של הפירות נעשתה ע"י ישראל אע"פ שהקרקע נמכרה לגוי] (יש להפריש "מעשר עני" ויש אומרים "מעשר שני" ועל הצד היותר טוב לצאת מכל ספק ולהפריש על תנאי "שני או עני" ולומר בנוסח את שניהם, לפדותו על פרוטה בלא ברכה) (פ"יט ס' א-ג). ואין בפירות אלו קדושת שביעית (פ"יט ס"ב).
- ה. אלו ששומרים שמיטה [שכן ראוי ונכון לכל הירא וחרד לדבר ה' לעשות] (ס"ס פ"ה ס"א) קונים ירקות וירק מחנות שמיטה, שהירקות ששם הם מיבול נוכרי או מחקלאים יהודים ממקומות בארץ ישראל שאינם בשטח הארץ המקראית [כגון: הערבה דרומית] (שהרי ירקות שגדלו בארץ ישראל אצל יהודי אסורים באכילה לשומרי שמיטה מדין ספיחין) [וכל הירקות ללא חשש קדושת שביעית למעט בנות שעשויים להופיע עם קדושת שביעית]. [יש לשים לב!! יש ירק "ללא תולעים" שמיטה ויש את הירק שמיטה ללא פיקוח על תולעים שארוז גם כן ויכול להטעות].
- אבל** בצל יבש סגול [עד כז אדר א], בצל יבש לבן [קליפה חומה] [עד ל שבט], בצל ראש [עד כח טבת] תפוחי אדמה [רק עד ד' טבת] וכל פירות [לפחות עד אדר א'] שייכים עדיין לשנה שישית ואפשר לקנותם בשווקים כרגיל ולהפריש מהם תרומות ומעשרות [שנת מעשר שני] (ועדיף לקנותם מחנות ששם מפרישים תרומות ומעשרות בהכשר הרבנות) [כשיגיע הזמן שצריך לקנותם מחנות שמיטה נודיע בעלון].
- ו. שומרי שמיטה לא יכולים לקנות פרחים בשווקים הפתוחים כפי שנהגו עד היום, שהרי מגדלי הפרחים עושים פעולות בפרחים שאסורות בשמיטה ואסור לקנותם מידיהם לכן יש לקנות רק מחנויות פרחים עם הכשר לעניין שמיטה [ניתן לברר אצלנו בעלון בטלפון: 08-8644452 על מקומות שמוכרים פרחים בפיקוח הנדרש] (וזה ע"פ אור לליון ס"ב וילקו"י פ"ד ס"ז, שנת שבע עמ' נז).
- וכן אין לקנות ממשלות וחנויות פרחים עציצים כדי להשימם בבית שהרי עשו בעציצים אלו פעולות האסורות בשמיטה אלא רק ממקומות של הכשר לעניין שמיטה שמיטה [ניתן לברר אצלנו בעלון בטלפון: 08-8644452 על משתלות הנ"ל] (ענין וילקו"י פ"ד ס"ה).
- ז. מי ששומר שמיטה יכול להתארח ולאכול בכלים של מי שסומך על "היתר מכירה" ולא חוששים לטעם שבלוע בכלים [כמובן שמביא לו מאכלים של שומרי שמיטה] (וילקו"י שביעית פ"ה ס"ה).
- ח. מי שנהג להקל ולסמוך על "היתר מכירה" וקונה מהשוק החופשי פירות וירקות ומתארח אצלו מי ששומר שמיטה, אסור להכשילו ואם הם של "היתר מכירה" חייב להודיעו (וילקו"י ס"ס נ"ו).
- ט. מי שנהג לקנות רק מחנות שומרי שמיטה וקשה לו להמשיך במנהגו מכמה סיבות, ורוצה מעתה לקנות מחנויות שמוכרות פירות וירקות על פי "היתר מכירה", ומבטל מנהגו לגמרי, צריך לעשות התרה [בפני תלמיד חכם עם עוד שניים] על שלא אמר "בלי נדר" בעת שהחמיר על עצמו (וילקו"י פ"ה ס"ה).

י. אשה הרוצה להקל ולסמוך על "היתר מכירה" בשביעית ובעלה רוצה להחמיר בזה, ואינו יכול לשכנעה להחמיר אינו יכול לכופה על כך ויחמיר על עצמו בלבד, או שיעשה התרה [בפני תלמיד חכם עם עוד שניים] על מנהגו שנהג להחמיר, וגדול השלום מאוד. ונכון להשפיע על האשה ע"י רבנים שתנהג לחומרא כמנהג החרדים לדבר ה' ובפרט שציבור הצרכנים יכולים להחמיר בשמיטה בנקל, ואיזו אשה כשרה העושה רצון בעלה. אך אין לבטל את השלום בית בשביל דבר שיש רבים הנוהגים בו היתר (ילקו"י שביעית פ"ה ס"ד).

הלכות "ותן טל ומטר"

- החל מליל רביעי (יום שלישי בלילה) ליל ז' בחשון מתחילים לומר ותן טל ומטר ב"ברך עלינו"**
- א. מי שטעה וביקש "ותן טל ומטר לברכה" עוד לפני ז' בחשון – אינו צריך לחזור (ש"ע סי' קיז ס"א).
- ב. מי שטעה מ-ז' בחשון ולא הזכיר את "ותן טל ומטר, אלא אמר את הנוסח שהורגל בו בימות הקיץ (או שמסופק מה אמר והוא בתוך 30 יום), אזי דינו כך: (ילקו"י סי' קיז ס"ו).
- אם נזכר בעודו עומד בברכת השנים לפני שאמר את מילת "השם", יחזור ל"ותן טל ומטר לברכה" ומשם ימשיך על הסדר (הלכה כדוכה סי' קיז ס"טו).
 - אם אמר "ברוך אתה ה'" שבסוף ברכת השנים, ומיד נזכר יאמר "למדני חוקיך" ויחזור ל"ברך עלינו" (ס).
 - אם כבר גמר את "ברכת השנים" ועדיין לא התחיל ברכת "תקע בשופר", אז יאמר שם "ותן טל ומטר לברכה", ואח"כ ימשיך "תקע בשופר" (כה"ח ס"ק לז).
 - אם נזכר בעודו בין ברכת "תקע בשופר" לברכת "שמע קולנו", אז יחכה עד "שמע קולנו", ובתוך ברכה זו יוסיף "ותן טל ומטר לברכה" (ש"ע סי' ה, משנ"ב ס"ג יט).
 - אם שכח לשאול גם בברכת "שמע קולנו" וחתם "ברוך אתה ה'", ומיד נזכר, יאמר "למדני חוקיך" וחוזר ושואל "טל ומטר" ומסיים שנית "כי אתה שומע תפילת כל פה" (משנ"ב ס).
 - אם סיים כבר ברכת "שמע קולנו" ורק אח"כ נזכר, אבל עוד לא התחיל ברכת "רצה", יאמר שם "ותן טל ומטר לברכה", ואח"כ ימשיך "רצה" וכו' (ש"ע סי' ה).
 - אם נזכר בעודו נמצא בין "רצה" ל-"יהיו לרצון אמרי פי", האחרון, חוזר לברכת "ברך עלינו" (ס).
 - אם כבר סיים פסוק "יהיו לרצון אמרי פי" (האחרון) ונזכר שם, אע"פ שעדיין לא עקר רגליו, צריך לחזור לראש תפילת שמונה עשרה (ש"ע ס, משנ"ב ס"ק י"ח).
- ג. אישה, אע"פ שאינה חייבת בתפילה יותר מפעם אחת ביום, אם התפללה אפילו יותר מתפילה אחת וטעתה, אעפ"כ – חוזרת כנ"ל (הלכה כדוכה סי' קו ס"ד). [מ"מ כשהתפללה תפילה אחת ביום כיאות וטעתה בתפילה השניה או השלישית נכון שקודם שתחזור תאמר "אם אני חייבת תהיה תפילה זו תפילת חובה ואם איני חייבת לחזור תהיה תפילה זו תפילת נדבה"] (ס).

להעיר ולעורר

- א. חייב כל אדם [נשים פטורות] מגיל 13 לקרא בכל שבוע את פרשת השבוע "שניים מקרא ואחד תרגום" בנוסף לקריאת התורה ששומע בבית הכנסת בכל שבת (ש"ע אור"ח סי' רפה ס"א, ילקו"י סי' רפה ס"ט) שכל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכים לו ימיו ושנותיו (גמ' דרכות ה: (מי מאיתנו בתקופה זו של הקורונה לא זקוק לזה).
- היינו לקרא את פרשת השבוע כל פסוק פעמיים ופעם אחת תרגום (אונקלוס- שנמצא בצד המקרא) וכך לגבי פסוק הבא וכך הלאה עד סיום הפרשה (מגן אברהם סי' רפה ס"ק א, ילקו"י סי' ח).
- יש נוהגים לקרא בכל יום אחר תפילת שחרית [חוק לישראל] מקצת הפרשה "שניים מקרא ואחד תרגום" ומסיימים בערב שבת (משנ"ב סי' רפה ס"ק א, ילקו"י ס"טו).
- מי שהשעה דחוקה לו יכול לקרא את פרשת השבוע כולה ושוב לקרואה כולה ואז לקרא את כל התרגום על הפרשה כולה (ילקו"י ס"ט).
- ב. השנה, שנת תשפ"ב שנת שמיטה, קוראים בתיקון חצות את "תיקון לאה" ולא "תיקון רחל" בארץ ישראל בלבד (ילקו"י שביעית פ"ה ס"ב).

ניתן לקבל מידע על חנויות שמיטה באשדוד בטלפון 08-8644452

אנו שמחים להודיע שיצא לאור בס"ד ספר כריכת עלונים של שנת תשע"ח (שנה כג) בכמות מאוד מצומצמת ניתן להשיג (בתשלום) הספר עוסק בעיקר בנושא: צניעות וכשרות
בטל: 08-8644452 *כל הקודם זוכה

טל: 08-8644452 אתר העלון: alonhaihud.co.il דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com